

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพ ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

ทิบดี ทัพกรณ์^{1,*} และ ประสพชัย พสุนนท์²

Participatory Action Research for Creative Entrepreneurship Development

Tibadee Tanhakorn and Prasopchai Pasunon

บริษัท ทู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) กรุงเทพมหานคร 10310
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120
อีเมล: tibadee@gmail.com
Manager of True Corporation Public Company Limited,
Bangkok 10310, Thailand
Faculty of Management Science, Silpakorn University,
Petchaburi IT Campus
Cha-am, Petchaburi 76120, Thailand
E-mail: tibadee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ได้ศึกษารวบรวมแนวคิด ความหมาย จุดมุ่งหมาย ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) รวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และได้ศึกษารวบรวมแนวคิด ความหมายของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ เนื้อหาที่ได้นำเสนอเป็นลำดับขั้น ของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังนี้ 1) ขั้นตอนการศึกษาบริบท 2) ขั้นตอนกำหนดปัญหา 3) ขั้นตอนการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย 4) ขั้นตอนการติดตามตรวจสอบและปรับปรุง 5) ขั้นตอนสรุปผลการวิจัย และนำแนวคิดด้านความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมถือเป็นระเบียบวิธีวิจัยทางอุดมการณ์ และมีวิธีการปฏิบัติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่นักวิจัยต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจ โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มตกลงที่จะทำวิจัย กำหนดปัญหา เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผนและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติซึ่งเป็นแนวทางการวิจัยที่สามารถพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สุดท้ายได้เสนอแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, ศักยภาพผู้ประกอบการ, ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This article discusses the concept meaning, purpose, nature of participatory action research (Participatory action research) and includes relevant participatory action research. The study also covers the concept meaning of creative entrepreneurs. The objective is to conduct participatory research for the development of potential entrepreneurs. The content is presented as a hierarchy of participatory action research processes, namely, 1) Steps of contextual study, 2) Steps of problem solving, 3) Steps of research planning, 4) Steps of monitoring and improvement, and 5) Steps of research conclusion. The concept of creativity is used in the analysis of participatory action research to develop creative entrepreneurial potential. Participatory action research is a method of ideological research with its unique way of conduct, which requires the researcher to learn and understand thoroughly. Everyone is involved in every step of the deal from determining the problem, selecting a data collection method, data analysis, data validation and deciding to follow the plan and analyze the performance. This is a research approach that can develop the potential of creative entrepreneurs as well as those involved. Finally, we propose a participatory action research approach to develop creative entrepreneurship.

Keywords: Participatory Action Research, Potential Entrepreneurs, Creative Entrepreneur

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ ด้วยความคิดนวัตกรรมให้ก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ดังนั้นความรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลง เส้นทางของการเปิดความรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงคือ “การวิจัย” ในหลาย ๆ ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าได้ทุ่มทุนกับการสร้างนักวิจัยเพื่อนำความรู้จากการค้นหาความจริง สร้างการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เร็วขึ้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเพื่อให้ได้ความรู้ การปฏิบัติการเพื่อใช้ความรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติที่มีมาจากการใช้ความรู้ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง

เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นวิธีที่ช่วยให้ทุกคนสามารถรวมตัวกันขึ้นมาในรูปขององค์กรและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็งทั้งโครงสร้างและการดำเนินงานโดยอาศัยเงื่อนไขของการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรด้วยระบบข้อมูล ทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของข้อมูล เพราะข้อมูลจะช่วยให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและทำการพัฒนาต่อไปได้ ประชาชนจะเกิดความสามารถในการวิเคราะห์ระบบข้อมูลได้ ต้องอาศัยการฝึกฝนประชาชนให้ทำวิจัยเป็น โดยการสร้างทีมงานวิจัยท้องถิ่น หรือนักวิจัยท้องถิ่นขึ้นมา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งนักวิชาการบางกลุ่มมีความเชื่อว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปลดปล่อยให้เป็นอิสระ (Emancipatory Action Research: EAR) ซึ่งในวงวิชาการแล้วจัดว่าเป็นรูปแบบเดียวของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่บริสุทธิ์ เนื่องจากเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงมักใช้สถิติเชิงพรรณนาอย่างง่าย (Simple Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนาหรือการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ในการอธิบายข้อมูล และใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดย

พบว่า นักวิจัยจำนวนไม่น้อยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยตามแนวคิดของเคมมิสและแมคแทคการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) เป็นวิธีหลักของการวิจัย การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการวิจัยที่นักวิจัยมีความเกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนหนึ่งขององค์การและการเป็นนักวิจัย เป็นการนำแนวคิดและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษา โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยช่วยกันแสวงหารูปแบบของการพัฒนาหรือหาวิธีการแก้ปัญหา มีการพัฒนาความสำนึกในการวิเคราะห์วิจารณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงสภาวะความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างและความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมของตนเอง ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการสังเกต การสะท้อนผลการปฏิบัติและการปรับปรุงแผนเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรการปฏิบัติช่วงต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่พึงพอใจ (Aneksuk, 2017)

ในปัจจุบันเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลายวงการนอกเหนือจากการพัฒนาชุมชน การพัฒนาองค์การ การแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งวงการการธุรกิจ เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก็ได้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การด้วยเช่นกัน การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มและทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงานวิจัยร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มตกลงที่จะทำวิจัย กำหนดปัญหาเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผนและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ นอกจากนี้การวิจัยประเภทนี้ยังเน้นการปฏิบัติโดยเฉพาะการปฏิบัติที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม (Aneksuk, 2017) จุดเด่นของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในส่วนของขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยคือการกำหนดปัญหา จะเกิดจากปัญหาในกลุ่มและอาจปรับเปลี่ยนได้ในขณะดำเนินการวิจัย ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เพื่อความน่าเชื่อถือเที่ยงตรง เช่น ใช้ความหลากหลายของแหล่งข้อมูล เช่น เอกสาร

คน เหตุการณ์ สถานที่ และใช้ความหลากหลายของเทคนิคการเก็บข้อมูล เช่น ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต เป็นต้น ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ ใช้การวิเคราะห์อย่างง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ให้ความสำคัญกับการใช้สถิติมาก การนำเสนออาจนำเสนอในรูปแบบเสวนา สนทนา

บทความวิชาการเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมแนวความคิด ความหมาย จุดมุ่งหมาย การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย และงานวิจัยของนักวิจัยอันเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ได้ทำการศึกษารวบรวมแนวความคิด ความหมายของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ เสนอเป็นลำดับขั้นของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Chalarak, 2006) และแนวคิดของ Bilton (2007) ด้านความคิดสร้างสรรค์ มาใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ขึ้นสุดท้ายได้เสนอแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อเป็นความรู้ที่ช่วยให้แก่นักวิจัยที่สนใจใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ทั้งเป็นทางเลือกในการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์อีกทางหนึ่งด้วย

ความหมายและลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

Whyte (1991); Greenwood & Levin (2002) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) คือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในชุมชนหรือองค์การเข้ามาร่วมศึกษาปัญหาโดยการกระทำร่วมกันกับนักวิจัยผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ การกำหนดปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ เรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหา ออกแบบการวิจัย วิเคราะห์ผล พร้อมทั้ง ออกแบบและปฏิบัติตามความต้องการที่กำหนดไว้ จนถึงการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหาที่พวกเขาได้รับผลกระทบโดยตรง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกร่วมด้วย การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่ผู้คน

ในองค์กรหรือชุมชนไม่ใช่ผู้ถูกกระทำแต่เป็นผู้กระทำการที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย

Ngoenprasoetsi (2014) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา (Journey of Development) โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่สามารถเป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับสังคม โดยหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative Approach) ระหว่างนักวิจัยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนี้กระบวนการวิจัยจะต้องเป็นประชาธิปไตยยุติธรรม มีอิสระ และส่งเสริมคุณค่าของชีวิต และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่าง ๆ สะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ อุปสรรคและปัญหาที่ปรากฏอยู่ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่การเปลี่ยนแปลง และ Yangyun et al. (2013) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายความว่า การร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ทั้งที่เป็นชาวบ้านกับนักพัฒนา และผู้วิจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความจริงของสังคมนั้นมีการร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เห็นภาพแห่งคุณลักษณะสำคัญของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เด่นชัด

Kanchanasinon (2015) ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา วางแผนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการดำเนินการประเมินผล โดยที่ทุกขั้นตอนดังกล่าวสมาชิกชุมชนเข้าร่วมด้วย อันเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเอง ในการทำงานพัฒนากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมในทัศนะของกมล สุดประเสริฐ มีดังนี้

1. กิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการ หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ประสานงานหรือผู้อำนวยการวิจัย โดยเป็นกิจกรรมการแสวงหาความรู้

ของนักวิจัยตามโครงการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนพื้นที่เป้าหมายของผู้วิจัยแต่ละคน โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของนักวิจัยคือการสร้างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์และสามารถที่จะเผยแพร่แก่สังคมได้โดยรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นรูปแบบที่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสิ้นเปลืองเงินทองและก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายไม่มากนัก แต่ในเวลาเดียวกันก็ได้ผลตอบแทนจากการวิจัยค่อนข้างสูง

2. กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หรือเรียกว่า กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการของชุมชน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาชุมชนของนักวิจัยที่ปฏิบัติการร่วมกันกับชุมชน โดยนักวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งมีบทบาทหลักในการเป็นผู้ช่วยเหลือในกระบวนการวิจัยตั้งแต่แรกเริ่ม และค่อย ๆ ลดการช่วยเหลือลงและหวังว่าเมื่อดำเนินการวิจัยไปจนสิ้นสุดโครงการแล้ว ประชาชนจะมีความรู้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างพลังที่พอเพียงกระทั่งสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้โดยลำพังอย่างมีประสิทธิภาพ มิต้องรอรับการช่วยเหลือจาก ภายนอกอีก

เครสเวลล์ (Creswell, 2002, p. 614) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการวิจัยปฏิบัติการดังนี้

1. มีจุดเน้นไปสู่การนำไปปฏิบัติ
2. การดำเนินการวิจัยมีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์ ที่มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป (Back and Forth) จากผลสะท้อนของสิ่งที่ปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติ

5. การพัฒนาแผนการดำเนินงานต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้

6. มีการนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้องเช่นโรงเรียนในท้องถิ่น ชุมชน และบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่มีจุดเน้นของการวิจัยเริ่มที่คนเป็นหลัก โดยทำให้คนมีคุณค่ามีความภูมิใจในการกระทำ เป้าหมายของการวิจัยสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของกลุ่มคนในพื้นที่ ตามเงื่อนไขที่เหมาะสมและตามความจำเป็น เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กระบวนการที่ใช้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ มีพันธกรณีระหว่างนักวิจัยกับชุมชน กรอบของการดำเนินงานกำหนดขึ้นโดยกลุ่มคนในพื้นที่วิจัย

จุดมุ่งหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพ องค์การประชาชนชุมชน และชีวิตครอบครัว (Stringer, 1999, Cited in Creswell, 2002, p. 609) โดยมีสาระที่สำคัญ คือการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อส่งเสริมจุดมุ่งหมายของความเสมอภาค และความเป็นประชาธิปไตยเปิดกว้าง ให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเกิดความร่วมมือในการตัดสินใจ มีความเห็นร่วมกัน ทั้งในฐานะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การและเป็นผู้ร่วมกระทำกิจกรรมการวิจัยบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ในทางการเมือง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ยังมีจุดเน้นที่การกระจายอำนาจทางการเมืองไปสู่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการออกแบบ และกำหนดวิธีการปฏิบัติในโครงการวิจัยนั้น การร่วมกันปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการวิจัยรูปแบบนี้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคลในการวิจัย จะทำให้คนส่วนใหญ่เกิดความเข้าใจ ที่ดีในรายละเอียดและทำให้เกิดข้อปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การควบคุมวิถีชีวิตในส่วนที่เกี่ยวข้องตลอดจนวิธีการที่จะต้องปฏิบัติทั้งหมด (Merriam, 2002, pp. 138-139) เมื่อพิจารณาบทบาทของนักวิจัย จะพบว่า นักวิจัยมีบทบาทเป็นสมาชิกในบางด้านขององค์การ เป็นผู้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการของวิจัยในองค์การนั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การ นักวิจัยจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งในสถานะ

ภาพของสมาชิกในองค์กรและการเป็นนักวิจัย บทบาทเหล่านี้จะกำหนดให้นักวิจัยต้องพัฒนาข้อสรุปที่ถูกต้องตรงตาม ความเป็นจริง (Valid Conclusions) เพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนในองค์กร และเกิดความพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น (Schutt, 1996, p. 432, 584)

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) ได้พัฒนามาจากกระบวนการคิดและการทำงานแบบเดิมของนักสังคมศาสตร์ซึ่งเน้นที่ผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการ หรือการที่ผู้ศึกษาวิจัยแบบเดิมมุ่งเพียงให้ได้ข้อค้นพบหรือคำตอบของปัญหาโดยกำหนดให้ ประชากรที่ถูกวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยแบบเดิมพัฒนาเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้ได้รับ จากการวิจัยเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน (Bureau of Standards, Social Development and Human Security, 2006) องค์ประกอบสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมี 3 ประการ คือ

1. P: participatory หมายถึง กระบวนการที่มีผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย นักวิจัย และ

นักพัฒนา หรือที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยนั้น

2. A: action หมายถึง วิธีการปฏิบัติการหรือกระบวนการดำเนินการที่นักวิจัย เลือกใช้เพื่อให้

ได้คำตอบของประเด็นปัญหาการวิจัย

3. R: research หมายถึง กระบวนการศึกษาการวิจัยที่ต้องการมีการศึกษาค้นคว้า อย่างเป็นระบบตามวิธีการศึกษากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ร่วมในการวิจัยจะต้องเอาการดำเนินชีวิตที่ตนกระทำอยู่เป็นปกติธรรมดาเป็นเดิมพันและจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมครั้งนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะ 3 ประการที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน คือ

1) เป็นการค้นคว้าให้ได้คำตอบที่จำเป็น เช่น ข้อมูลความจริง ปัญหาเชิงพัฒนาที่จะต้องแก้ไขสมมติฐานสำหรับการทดสอบต่อไป แผนการดำเนินงานสำหรับการพัฒนาหรือแก้ไข ปัญหาและการติดตามประเมินผลการพัฒนาแก้ไขปัญหา

2) เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น ผู้ซึ่งเป็นทั้งผู้ร่วมดำเนินการวิจัยและผู้ได้รับผลลัพธ์ของการวิจัย

3) เป็นการปฏิบัติการในการดำเนินชีวิตจริงมิใช่เป็นการจำลองจากชีวิตจริงมาเพื่อการวิจัยอย่างที่มีผลกระทบกันในห้องทดลองของการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ ผู้เข้ามีส่วนร่วมในการวิจัยจะต้องเอาการดำเนินชีวิตที่ตนกระทำอยู่เป็นปกติธรรมดาเป็น “เดิมพัน” และจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมครั้งนี้

Chalarak (2006) อธิบายไว้ว่า หากพิจารณาในรูปของกระบวนการวิจัย การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ สามารถระบุได้ตามลำดับขั้นหรือกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หลายขั้นตอน ซึ่งช่วยให้เห็นบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจน และในทางปฏิบัติแล้วกระบวนการวิจัยก็ต้องดำเนินไปโดยความร่วมมือกับทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1) ขั้นการศึกษาบริบท ในขั้นนี้ นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อทำประชาคม โดยมีนักพัฒนาประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วม และชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

2) ขั้นกำหนดปัญหา ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนนักพัฒนาทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ และชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นหรือความต้องการ ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว การวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้นหรือสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาที่ประสงค์ได้นั้น ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นการที่นักวิจัยจะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการสร้างความตระหนักในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ขั้นการกำหนดปัญหาร่วมกับชาวบ้านในชุมชน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการให้เกิดผล

อย่างแท้จริง ก่อนจะเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่น

3) ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุด้วยว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไรเมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกิดแทรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยชาวบ้านนั้นจะเข้ามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่

4) ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไข ระหว่างการปฏิบัติงานวิจัย ในขั้นนี้ นักวิจัยที่เข้าร่วมโดยการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยนักพัฒนาจะเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานวิจัยและประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น และประชาชนหรือชาวบ้านจะเข้าร่วมด้วยการรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่นักวิจัยกำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการวิจัย

5) ขั้นการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurship)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนและการพัฒนาต่อยอด รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นบ้านจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง (Office of the National Economic and Social Development Board, Office of the Prime Minister, 2560) ที่ผ่านมาผู้ประกอบการอยู่ในยุคของการแข่งขันการเพิ่มผลผลิตด้วยเครื่องจักรและทุน ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยี รูปแบบการแข่งขันจึงเปลี่ยนไปสู่การแข่งขันกันด้วยความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามความสามารถของผู้ประกอบการที่จะหามาแข่งขันกันได้ ในปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีราคาถูกลงจนสามารถเป็นผู้ประกอบการและผลิตสินค้าได้คุณภาพที่ดีทัดเทียมกัน (Kamphaengphet, 2010)

ผู้ประกอบการยังเป็นผู้ลงทุนและผู้บริหารพร้อมกันทั้งสองหน้าที่เป็นผู้วางแผน บริหารจัดการ เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ขวนขวายที่จะเอาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาผสมผสานด้วยหลักการจัดการทำให้เกิดเป็นสินค้าแปลกใหม่ เกิดผู้ประกอบการใหม่ มีการเสาะแสวงหาตลาด หรือช่องทางที่ทำให้เกิดกำไร เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้กับสินค้าตัวเดิมอยู่เสมอ หรือปรับปรุงกระบวนการผลิตเดิมให้ดีขึ้น การที่ผู้ประกอบการจะดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้นั้น คุณลักษณะส่วนตัวของผู้ประกอบการจะมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ เพราะคุณลักษณะของผู้ประกอบการจะเป็นสิ่งกำหนดความสำเร็จของกิจการ และเป็นแนวพฤติกรรมการทำงานของผู้ประกอบการโดยรวม ผู้ประกอบการจะต้องสามารถต่อสู้หรือยืนหยัดได้กับทุกสถานการณ์ (Khansawai, 2011) สอดคล้องกับ Sangsuwan (2012) ผู้ประกอบการธุรกิจทุกรายมุ่งหวังที่จะให้ธุรกิจของตน

“ได้เปรียบเชิงการแข่งขัน สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน” (Sustainable Competitive Advantage) ผู้ประกอบการควรมีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ (Lack of Entrepreneurship) ผู้ประกอบการทุกคนสามารถพัฒนาคุณสมบัติขึ้นมาได้แต่ต้องอาศัยเวลา คุณสมบัติของผู้ประกอบการ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและทำให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้

ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่น และสามารถต่อยอดด้วยความคิดและนวัตกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เช่น การปรับเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การปรับเปลี่ยนรสนิยมและพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความต้องการสินค้าและบริการ ที่มีความสร้างสรรค์มากขึ้นสอดคล้อง (Ketkaew, 2008) มุ่งส่งเสริมให้บุคลากรเชิงสร้างสรรค์ มีความสุข มีชีวิตชีวาในการทำงาน กระตือรือร้นที่จะพัฒนางานและเพิ่มผลผลิต หรือมีคุณภาพดีขึ้น ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพของตน มีขวัญและกำลังใจที่จะปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท ส่งผลให้เกิดความสุขและรักในการทำงาน ทำให้บุคลากรคงอยู่กับองค์กรต่อไป ทั้งนี้ Bilton (2007) กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์มาจากกระบวนการคิด 2 แนวคิด คือ Divergent Thinking เป็นการคิดนอกกรอบ และ Convergent Thinking เป็นความสามารถในการค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดคำตอบเดียว” นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์ต้องได้รับการสนับสนุนจึงจะสามารถนำศักยภาพนั้นออกมาได้ผู้ประกอบการต้องให้โอกาสและสนับสนุนผู้ที่มีพรสวรรค์ในการคิดสร้างสรรค์ (Creative Talent) ได้แสดงออก ลักษณะของ Creative Talent คือมีความคิดที่เปิดกว้างมีความอยากรู้อยากเห็น มีความอดทนยอมรับความเสี่ยงได้ มีความคิดเชิงอุปมาอุปมัย และชอบความท้าทาย ลักษณะทางกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์

ความท้าทายที่สำคัญของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์คือ กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีอย่างต่อเนื่อง ทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัย

ภายนอก หากผู้ประกอบการสามารถเป็นผู้ที่จัดการกับความท้าทายได้ โดยสามารถนำเทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ในการวิเคราะห์ วางแผนดำเนินการ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในองค์กรได้

ปัจจุบันประเทศไทยตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ.2559–2564 มีวิสัยทัศน์เศรษฐกิจการค้าของประเทศไทยมีความก้าวหน้าอย่างมั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนทั้งประเทศ มีพันธกิจ 1) การเสริมสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการ และวิสาหกิจบนฐานขององค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และทุนวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม 2) การสร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในภูมิภาคเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนและเป็นฐานไปสู่เวทีโลก 3) การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่า โดยการใช้ใช้นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการสร้างคุณค่าร่วมกับสังคม 4) การสร้างสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจได้อย่างเป็นธรรม 5) การส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้าให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพ และสร้างสรรค์มูลค่าให้กับผู้ประกอบการ ดังต่อไปนี้ (Ministry of Commerce, 2016)

1. ขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการเพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurs) เป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้ประกอบการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่น และสามารถต่อยอดด้วยความคิดและนวัตกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เช่น การปรับเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การปรับเปลี่ยนรสนิยมและพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความต้องการสินค้าและบริการ ที่มีความสร้างสรรค์มากขึ้น เป็นต้น ในการนี้ผู้ประกอบการไทยต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จาก

โอกาสใหม่โดยการสร้างความได้เปรียบจากความหลากหลายและเอกลักษณ์
ของวัฒนธรรม และความเป็นไทยเพื่อสร้างเศรษฐกิจและสังคมสร้างสรรค์
(Creative Economy and Creative Society) ให้สามารถแข่งขันกับประเทศ
อื่น ๆ ในเวทีระดับโลกต่อไป

2. พัฒนาศูนย์กลางวิชาชีพเชิงสร้างสรรค์ให้สามารถตอบสนองความ
ต้องการภาคเศรษฐกิจจริงและประชาชนได้นั้นจำเป็นต้องมีการสร้างระบบ
ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคการผลิต เพื่อปรับทิศทาง
การศึกษาให้ตอบสนองความต้องการบุคลากรในสาขาที่ขาดแคลน เช่น การให้
ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรการเรียนการสอน เป็นต้น หาก
ประเทศไทยขาดบุคลากรที่มีทักษะในการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้สมัยใหม่
และภูมิปัญญาท้องถิ่น และไม่สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้แล้ว
การผลักดันหรือขับเคลื่อนการผลิตทั้งเกษตรอุตสาหกรรมและบริการ เชิงสร้างสรรค์
จะเกิดขึ้นได้ยาก

John Howkins (Cited in Wisetmongkhon, 2010) ได้ให้ความ
หมายของ ผู้ประกอบการนักสร้างสรรค์ (Creative entrepreneur) คือ กลุ่ม
คนที่มีบทบาทอย่างมากต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในรูปแบบนี้ เพราะคนกลุ่ม
นี้เป็นกลุ่มที่สร้างหรือนำเอาแนวคิดสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่
มาก่อให้เกิดเป็นสินค้าและบริการ ที่สร้างให้เกิดการจ้างงาน รายได้ และการ
เติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้นิยามไว้ดังนี้

“ผู้ประกอบการในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะดำเนินงานคล้ายผู้
ประกอบการในรูปแบบดั้งเดิมของเซย์ (Say’s Original Model
Entrepreneur) ที่ยังคงให้ความสำคัญกับการแสวงหากำไร และรายได้
ได้จากการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรที่หายาก เพื่อนำมาผลิตสินค้า
และบริการให้ตรงกับความต้องการของตลาด แต่จะมีความแตก
ต่างที่สำคัญมากตรงที่ ผู้ประกอบการนักสร้างสรรค์นี้จะใช้ความคิด
สร้างสรรค์ (Creativity) เป็นทรัพยากรล้ำค่าในการสร้างความมั่งคั่ง
ให้เกิดขึ้น และมีลักษณะของความเป็นปัจเจกชน ที่มีความเฉลียวฉลาด

ให้คุณค่าในความเป็นตัวตนเหนือการยอมรับที่จะมาจากนักวิชาการหรือนักการเมือง มักจะรักอิสระที่จะบริหารจัดการเวลาและความสามารถด้วยตัวเอง ทดแทนกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่คาดการณ์ได้ยาก หรือแม้แต่รายได้ที่มักจะไม่สามารถเสถียร บุคคลประเภทนี้จะคิดโดยสัญชาตญาณเพื่อตัวเอง เครือข่าย และมักจะชอบคิด หรือเก็บเรื่องราวหลาย ๆ อย่างไว้ในเวลาเดียวกัน บุคคลเหล่านี้มักจะเป็นกลุ่มที่สร้างความตกตะลึงให้กับบุคคลอื่นในสังคม ไม่เพียงแต่ความคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม แต่ยังรวมถึงความคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการทำงานที่เกี่ยวข้อง”

Sirikutta (2013) ได้อธิบายว่าผู้ประกอบการหรือผู้บริหารอุตสาหกรรมควรใช้กลยุทธ์พนักงานสร้างสรรค์ในการบริหารงานเพื่อสร้าง Creative Talent โดยสร้างบรรยากาศในการทำงานให้เป็น Happy Workplace กระตุ้นโดยมีเวทีรองรับและเปิดโอกาสให้สังคมพนักงานเป็นสังคมที่แสดงออก มีการระดมความคิด กระตุ้นให้พนักงานเป็นนักคิดตลอดเวลาโดยคิดเป็นระบบในการค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด (Convergent Thinking) และการคิดนอกกรอบโดยใช้ความสามารถในการค้นหาคำตอบที่เป็นไปได้ (Divergent Thinking) ตลอดจนการดึงพนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการสนับสนุนให้พนักงานมีความอดทน ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์กรธุรกิจ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารอุตสาหกรรมต้องมีคุณลักษณะเชิงสร้างสรรค์โดยชอบเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีความสุขและสนุกกับการทำงาน ใช้ความสามารถในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนำแนวคิดสอดคล้องกับ Kotsoli (2010) รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้กำหนดนโยบาย Creative Britain New Talents for the New Economy โดยมุ่งพัฒนาตั้งแต่ระดับโรงเรียน วางรากฐานการศึกษาด้านการคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ผ่านการเล่นตั้งแต่ในระดับก่อนวัยเรียน รวมทั้งส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกเหนือไปจากโรงเรียนเฉพาะทางรวมทั้งกระตุ้นให้องค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วม อาทิ แผนงานการออกแบบของ

คนรุ่นใหม่และประเทศอิตาลี ภาครัฐมีแนวทางส่งเสริมการพัฒนาความคิด
เชิงสร้างสรรค์ โดยให้ความรู้และฝึกทักษะตั้งแต่ระดับประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ มีบทบาทร่วมดำเนินโครงการ
พัฒนาหลักสูตร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านศิลปะระหว่างนักเรียนและศิลปิน
ที่มีชื่อเสียง

Phonphiphat (2010) ได้พบว่าปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ส่งเสริมการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่สนับสนุน
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น การสร้างนักสร้างสรรค์และแนวทางการประกอบ
อาชีพรวมทั้งสร้างเมืองสร้างสรรค์ให้เป็นพื้นที่สำหรับนักคิดสร้างสรรค์ได้แสดง
ผลงานเชิงพาณิชย์ เป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างแรงบันดาลใจ
ให้กับนักคิด ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสร้างเครือข่ายความ
ร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดผล
อย่างจริงจัง ทั้งนี้สมาชิกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในยุคสังคมฐานความรู้
จะใช้ความรู้เพียงอย่างเดียวในการผลิตสินค้าไม่เพียงพอที่จะใช้แข่งขันและ
สร้างรายได้ให้กับประเทศอีกต่อไป แต่ต้องประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์
ของบุคคลที่จะจัดการกับสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ที่จะต้องรู้ว่าจะนำความรู้ไป
ใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม อันนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม
ทางเศรษฐกิจสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Lee et al., 2005) ศึกษาเรื่องการ
จัดการความรู้สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าความรู้ที่ฝังตัวกับ
ความรู้ที่ชัดแจ้งมีปฏิสัมพันธ์ สามารถสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ที่เกิดจาก
สินทรัพย์ และช่วยให้การปฏิบัติการทางธุรกิจมีความยั่งยืนสามารถยกระดับ
ความสามารถในการแข่งขันของไทยได้

Chuito (2005) ได้อธิบายความเป็นเลิศของบุคคล (Individual
Excellence) และความคิดของบุคคลก่อให้เกิดนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ ๆ เกิด
ขึ้นได้เสมอด้วยพลังความคิด (Thinking) ของบุคคล กล่าวคือถ้าได้มีการ
ส่งเสริมการเรียนรู้และศึกษาอบรมให้คนมีกระบวนการคิดที่ถูกต้อง แบบมี
วิจรณญาณ (Critical Thinking) และการคิดแบบริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative
Thinking) จะทำให้ได้นวัตกรรมใหม่เกิดขึ้น ถ้าต้องการให้เกิดนวัตกรรมจำเป็น

ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาความคิด เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับกลุ่ม People Development Group (PDG) ซึ่งเป็นกลุ่มด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ของสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (Thailand Management Association : TMA) ได้ทำการศึกษาองค์กรชั้นนำในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จในการบริหารทรัพยากรบุคคลและพบว่าองค์กรแห่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Organization) มีรูปแบบการบริหารองค์กร กระบวนการพัฒนาบุคลากรที่เริ่มจากการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนขององค์กรตั้งแต่ คน เทคโนโลยี กระบวนการ โดยต้องเข้าใจวัฒนธรรม การดำเนินธุรกิจ แนวคิดความต้องการของลูกค้า เพื่อมาออกแบบพัฒนาการทำงานรูปแบบใหม่ที่ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า ได้อย่างสร้างสรรค์ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ Harper (1991) ผู้ประกอบการต้องมีการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้ทันนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นจริงและยั่งยืน (Crumpton, 2012) เหตุที่เรียกว่าความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมนั้น แม้ว่าคำทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกัน แต่ความหมายนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัตร ส่วนนวัตกรรมเป็นผลซึ่งมีลักษณะเป็นสภาวะนิ่ง นั้นหมายถึงความคิดสร้างสรรค์เป็นแบบแผนของการคิดและการปฏิบัติแนวใหม่ซึ่งแตกต่างไปจากเดิมหรือเรียกว่า “การคิดใหม่ ทำใหม่”

Wanitwirun (2009) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ 1) คนที่สร้างสรรค์ (Creative People) มีการเริ่มต้นมาจากภายในของตนเอง เชื่อสัจยกับตนเอง และมีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรสินทางปัญญา หรือภูมิปัญญาของตน การรู้จักเป็นผู้ควบคุมนับเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการบริหารจัดการเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2) งานของนักคิด (The Job of Thinker) เป็นงานเต็มเวลา โดยใช้การจัดการในทุกกระบวนการคิด มีความจริงจังและต้องการความทุ่มเท ซึ่งแตกต่างจากการคิดที่เกิดขึ้นเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง 3) ผู้ประกอบการธุรกิจสร้างสรรค์ (The Creative Entrepreneur) มีความเชื่อว่าหากบริหารความมั่งคั่งของความคิดสร้างสรรค์ได้ดี จะช่วย

ให้เกิดความมั่งคั่งมากขึ้น โดยอาศัยความสร้างสรรค์มาช่วยไขความมั่งคั่งที่อยู่ในตัวเอง เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่น มีความเฉียบแหลมทางการเงิน มีความภาคภูมิใจและรู้จักความเร่งด่วน 4) งานหลังการจ้างงานเต็มเวลา (The Post-Employment Job) อาทิ การทำงานโดยอิสระแบบถาวร การทำงานนอกเวลาแบบพาร์ทไทม์ และบริษัทที่ทำงานคนเดียวกลายเป็นทางเลือกของรูปแบบการทำงานหลักในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หลายประเภท 5) คนทำงานแบบทันเวลาพอดี (The Just-in-Time Person) เป็นการจ้างงานบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความสามารถทางสังคม บริหารจัดการตารางการทำงานของตนเองและมีความยืดหยุ่น 6) บริษัทชั่วคราว (The Temporary Company) เป็นองค์กรเฉพาะหน้าซึ่งเกิดขึ้นเพื่อการพบปะและมุ่งบรรลุเป้าหมายเฉพาะเจาะจงในระยะสั้น ส่งผลให้คนทำงานสามารถรักษาทักษะและต้นทุนทางปัญญาของตนไว้ได้เป็นอย่างดี 7) สำนักงานเครือข่ายและกลุ่มทางธุรกิจ (The Network Office and the Business Cluster) สำนักงานเครือข่ายคือสถานที่หรือพื้นที่เพื่อการคิด การทำงาน และการสังสรรค์ สร้างขึ้นรอบ ๆ ชุมชนของผู้คนมากกว่าชุมชนของสถานที่ซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มของชุมชนแบบเดียวกันมากที่สุด ส่วนกลุ่มทางธุรกิจช่วยให้เกิดการสนับสนุนเชิงจิตวิทยา การเงิน และเทคนิค เป็นศูนย์กลางของความเป็นเลิศ 8) การทำงานเป็นหมู่คณะ (Teamwork) หากกลุ่มให้การสนับสนุนสมาชิกในกลุ่มอย่างแข็งขัน ย่อมเกิดเป็นกลุ่มที่มีพลัง การทำงานร่วมกันนี้ควรเกิดเป็นวิธีการทำงานทั่วไปไม่เฉพาะโอกาสพิเศษเท่านั้น 9) การเงิน (Finance) ทั้งธุรกิจทางด้านสินทรัพย์หรือธุรกิจทางด้านผลิตภัณฑ์ต่างต้องมีระบบการเงิน งบประมาณ บัญชี รวมทั้งความเข้าใจด้านระบบบัญชีและกฎเกณฑ์ภาษี 10) ข้อตกลงและความเป็นที่นิยม (Deals and Hits) กรอบของข้อตกลงได้รับการยกระดับจากความคิดทรัพย์สิน และสิทธิ โดยมีข้อจำกัดคือความช่างคิดค้นสร้างสรรค์ของทุกฝ่ายที่ร่วมในข้อตกลง หรืออาจเรียกว่าเป็นข้อจำกัดทางปัญญาของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญญา

Boone (1990) ได้ให้ความหมายของการสร้างสรรค์ (Creativity) หมายถึง องค์ประกอบการดำเนินงานของการตัดสินใจในองค์กรธุรกิจ และ

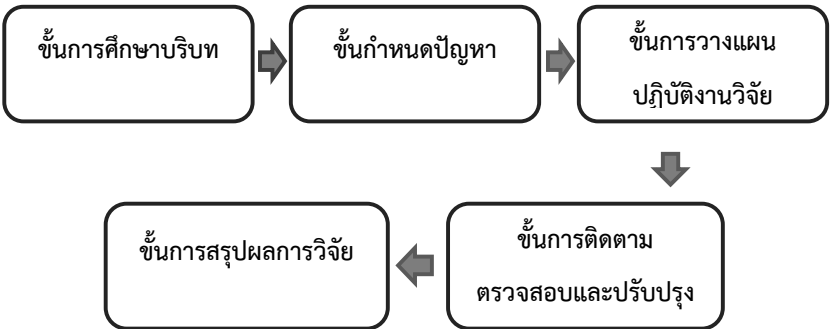
การตระหนักถึงกฎระเบียบใหม่ ๆ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แนวคิดใหม่ การเปลี่ยนแปลงใหม่ เมื่อผู้ประกอบการมีความเข้าใจย่อมส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรธุรกิจ และ Neely et al. (2002) กล่าวว่า กลยุทธ์ (Strategies) ที่องค์กรใช้เพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจ เช่นลูกค้า นักลงทุน พนักงาน และชุมชน ซึ่งสิ่งแรกที่ผู้บริหารต้องทำคือ จัดลำดับความสำคัญของความต้องการต่าง ๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจ และนำมาวางแผนกลยุทธ์ที่ใช้ในองค์กรธุรกิจ เพื่อที่จะส่งมอบคุณค่าแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจ และ Finklestien (2006) กล่าวว่า กลยุทธ์ทางธุรกิจ จะต้องกำหนดกิจกรรมและพฤติกรรมองค์กรไว้อย่างชัดเจนและต้องสามารถขับเคลื่อนองค์กรธุรกิจได้ ซึ่งจะทำให้องค์กรธุรกิจประสบความสำเร็จ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ เห็นได้ว่าผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ เป็นผู้วางแผน บริหารจัดการ และเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้กับสินค้าตัวเดิมอยู่เสมอ หรือปรับปรุงกระบวนการผลิตเดิมให้ดีขึ้น ซึ่งต้องทำให้มีหรือให้เกิดขึ้นสำหรับการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสร้งงาน และการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งหากผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์นำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการศึกษา เพราะการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาที่มีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ทุกส่วนขององค์กร ซึ่งช่วยให้เห็นบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจน และในทางปฏิบัติแล้ว กระบวนการวิจัยก็ต้องดำเนินไปโดยความร่วมมือกับทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการและองค์กรในยุคเศรษฐกิจสร้างสร้งต่อไปได้

จากการศึกษา แนวความคิด ความหมาย จุดมุ่งหมาย การมีส่วนร่วม ในกระบวนการวิจัย และงานวิจัยของนักวิจัยอันเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการ

แบบมีส่วนร่วม และได้ทำการศึกษา รวบรวมแนวความคิด ความหมายของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ได้เสนอเป็นลำดับขั้นของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Chalarak, 2006) และแนวคิดของ Bilton (2007) ด้านความคิดสร้างสรรค์ มาใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ขั้นสุดท้ายได้เสนอแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

แผนภาพที่ 1 แสดงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ที่มา : (ดัดแปลงจาก Chalarak, 2006)

ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา ศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์
1. ขั้นการศึกษาบริบท	นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัย โดยมี นักพัฒนาประชาสัมพันธ์แจ้งให้ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

2. ขั้นกำหนดปัญหา	นักวิจัยกำหนดปัญหา วิเคราะห์สาเหตุโดยอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ของการเป็นผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ นักวิจัยต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างความตระหนักในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยขั้นการกำหนดปัญหาร่วมกันผู้วิจัยจึงต้องดำเนินการให้เกิดผลอย่างแท้จริง ก่อนจะเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่นเพื่อให้การวิจัยได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้นหรือสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาที่ประสงค์ได้นั้น
3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย	นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุด้วยว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร อย่างไรและเมื่อใด พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกิดแทรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยผู้ประกอบการนั้น จะเข้ามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่โดยนักวิจัยต้องนำเสนอแนวคิดการสร้างสร้างสรรค์ในตัวบุคคล โดยชอบเรียนรู้ตลอดเวลา มีความสุขและสนุกกับการทำงาน ใช้ความสามารถในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนำแนวคิด ซึ่งอาจใช้แนวคิดของ Bilton (2007) กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์มาจากกระบวนการคิด 2 แนวคิด คือ Divergent Thinking เป็นการคิดนอกกรอบ และ Convergent Thinking เป็นความสามารถในการค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดคำตอบเดียว” นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์ต้องได้รับการสนับสนุนจึงจะสามารถนำศักยภาพนั้นออกมาได้ ผู้ประกอบการต้องให้โอกาสและสนับสนุนผู้ที่มีพรสวรรค์ในการคิดสร้างสรรค์ (Creative Talent) ได้แสดงออกลักษณะของ Creative Talent คือ มีความคิดที่เปิดกว้าง มีความอยากรู้อยากเห็น มีความอดทน ยอมรับความเสี่ยงได้ มีความคิดเชิงอุปมาอุปมัย และชอบความท้าทาย ลักษณะทางกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์

4.ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง	นักวิจัยมีส่วนร่วมโดยการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยนักพัฒนาจะเข้ามีส่วนร่วมด้วยการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานวิจัยและประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น และผู้ประกอบการเข้าร่วมด้วย
	การรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่นักวิจัยกำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการวิจัยนักวิจัยอาจมีการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงโดยดูจากผลงาน หรือการบริหารงานจากผู้ประกอบการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หากยังไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ นักวิจัยและนักพัฒนาอาจใช้วิธีการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น การศึกษาคู่แข่งที่ประสบความสำเร็จจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ
5. ขั้นการสรุปผลการวิจัย	ขั้นการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจ และได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

สรุป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยในลักษณะที่เป็นความร่วมมือกันทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมกันประเมินผล เป็นรูปแบบของการวิจัยที่นักวิจัยมีความเกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนหนึ่งขององค์การและการเป็นนักวิจัย โดยทุกคนเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยช่วยกันแสวงหารูปแบบของการพัฒนาหรือหาวิธีการแก้ไขปัญหา เริ่มตั้งแต่การศึกษา เน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาหาแนวทางในการ

แก้ไขปัญหาวางแผนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญหารวมทั้งการดำเนินการประเมินผล ทุกขั้นตอนดังกล่าว ทุกคนเข้าร่วมด้วย อันเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนได้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเอง ในการทำงานพัฒนาต่อไป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถเป็นรูปแบบการวิจัยนำมาใช้ในการศึกษา เพื่อการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ เพราะผู้ประกอบการเป็นผู้วางแผน บริหารจัดการ และเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้กับสินค้าตัวเดิมอยู่เสมอ หรือปรับปรุงกระบวนการผลิตเดิมให้ดีขึ้น ซึ่งต้องทำให้มีหรือให้เกิดขึ้น สำหรับการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์งาน และการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อให้ความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างความแตกต่างทางธุรกิจ ที่มีการแข่งขันสูงความท้าทายที่สำคัญของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่มีวิธีการปฏิบัติเอกลักษณ์เฉพาะตัว นักวิจัยต้องเรียนรู้และเข้าใจอยู่ตลอดเวลาการค้นหาวិธีการให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและเป็นไปได้ โดยการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ นำไปปฏิบัติการเพื่อสะท้อนผลที่มาจากการใช้ความรู้ การมีส่วนร่วมต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลง การเชื่อมต่อกันของโครงสร้างมีความสำคัญอย่างมากก่อให้เกิดศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการ บ่มเพาะให้เกิดนวัตกรรม เพิ่มพูนผลผลิตภาพ และสนับสนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ เป็นความรู้ที่ช่วยให้แก่นักวิจัยที่สนใจใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ทั้งเป็นทางเลือกในการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์อีกทาง ขณะเดียวกันสร้างการตัดสินใจที่ดีกว่า รวมทั้งการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เร็วขึ้น การวิจัยจึงเป็นการเปิดความรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงในหลายประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้ามาก่อน

ข้อเสนอแนะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มและทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงานวิจัยร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มตกลงที่จะทำวิจัย กำหนดปัญหา เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผนและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ ทั้งนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถเป็นแนวทางการวิจัยที่สามารถพัฒนา ศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นผู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ กับนักวิจัยตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย โดยสามารถเสนอเป็นแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนา ศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ได้ดังนี้

1. นักวิจัยควรกำหนดพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัย โดยการเลือกสถานประกอบการที่มีผู้ประกอบการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ส่งเสริมการใช้ความ สร้างสรรค์ในการทำงาน เพื่อให้การเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยสามารถจัดการ วิจัยได้ง่าย และมีความรู้ความเข้าใจร่วมกัน
2. นักวิจัยต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ประกอบการ และผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างความตระหนักในบทบาทและความสำคัญของการมี ส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย
3. นักวิจัยต้องสามารถทำให้ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้การวิจัยได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริง ที่เกิดขึ้นหรือสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาที่ตรงตามวัตถุประสงค์นั้น
4. นักวิจัยควรจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร อย่างไร และเมื่อ ไດ พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะ เข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอย ตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด
5. นักวิจัยต้องนำเสนอแนวคิดการสร้างสร้างสรรค์ในตัวบุคคล

ซึ่งอาจใช้แนวคิดของ Bilton (2007) กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์มาจากกระบวนการคิด 2 แนวคิด คือ Divergent Thinking เป็นการคิดนอกกรอบ และ Convergent Thinking เป็นความสามารถในการค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดคำตอบเดียว” ความคิดสร้างสรรค์ต้องได้รับการสนับสนุนจึงจะสามารถนำศักยภาพนั้นออกมาได้ ผู้ประกอบการต้องให้โอกาสและสนับสนุนผู้ที่มีพรสวรรค์ในการคิดสร้างสรรค์ (Creative Talent)

6. นักวิจัยอาจมีการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงโดยดูจากผลงานหรือการบริหารงานจากผู้ประกอบการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หากยังไม่เกิดความสร้างสรรค์ นักวิจัยและนักพัฒนาอาจใช้วิธีการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น

7. นักวิจัยควรมีการศึกษาคู่แข่งที่ประสบความสำเร็จจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ

8. นักวิจัยต้องทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างทั้งนี้ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะให้ข้อมูลย้อนกลับถึงผลความพึงพอใจ

References

- Aneksuk, A. (2017). *Participatory Action Research*. Retrieved from: <https://www.gotoknow.org/posts/378030>
- Bilton, C. (2007). *Management and creativity: From creative industries to creative management*. Oxford, UK: Blackwell.
- Boone, L. W. (1990). Creative thinking in business organizations. *Business Journal*, 12, 3.
- Bureau of Standards, Social Development and Human Security. (2006). *The process of creating social networking and social welfare networks*. Bangkok, Thailand: Ministry of social development and human security.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. NJ: Merrill Prentice Hall.
- Chalarak, P. (2006). *Participatory action research*. Western Rajabhat University, 1(1), 17-23.
- Chieokok, C., & Yaemai, S. (2016). Participatory action research in community development. *Journal of Hatyai Academic*, 14(1), 79-95.
- Crompton, M. A. (2012). Innovation and entrepreneurship. *The Bottom Line: Managing Library Finances*, 25(3), 98-101.
- Khansawai, F. (2012). Characteristics of successful entrepreneurs in hotel business in the lower northern provinces of Thailand. *Journal of Management Science and Information Science Naresuan University*, 7(1), 39-50.

- Fryer, D., & Feather, N. T. (1994). Intervention techniques. In C. Cassell & G. Symon (Eds.), *Qualitative methods in organizational research*, (pp. 230-247). London, England: Sage.
- Finklestien, R. (2006). *What successful businesses have in common*. Retrieved from <http://www.entrepreneur.com>
- Greenwood, D., & Levin, M. (2002). *Introduction to Action Research for Social Change*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Harper, S. C. (1991). *The McGraw-Hill guide to starting your own business*. NY: McGraw-Hill.
- Chiewcharoensakul, S. (2002). Development of a training model for the food business. Vocational Education. Bangkok, Thailand: Kasetsart University.
- Chuito S. (2005). *New innovation management*. Nonthaburi, Thailand: Sukhothai Thammathirat University.
- Jerald, S G. (1996). “*Virtual Teaching in Higher Education*” the new intellectual superhighway of just another traffic jam? Retrieved from <http://www.csun.edu/sociology/virexp.html>
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner*. Melbourne, Australia: Deakin University Press.
- Kanchanasinon, K. (2015). *Structure and access to rural informal networks*. (Master of Thesis, Srinakharinwirot University).
- Howkins, J. (2001). *The Creative economy: How people make money from ideas*. London, England: Penguin Books.
- Lee, C., Egbu, C., Boyd, D., Xiao, H., & Chinyo, E. (2005). *Knowledge management for small medium enterprises:*

- capturing and communicating learning and experiences.*
 Paper presented at the 4th Triennial CIB W99 Safety
 Health Environment Quality Conference, Port Elizabeth,
 South Africa. <http://usir.salford.ac.uk/2847>
- Merriam, S. B. (2002). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Ministry of Commerce. (2016). *Strategic plan, Ministry of Commerce, 2016 - 2021*. Bangkok, Thailand: Ministry of Commerce.
- Kamphængphet, M. (2009). Thai entrepreneurs in the creative economy. *FEU Academic Review*, 3(2), 52-56.
- Neely, A., Adams, C., & Kennerley, M. (2002). *The performance prism: The scorecard for measuring and managing business success*. Harlow, IA: Pearson Education.
- Ngoenprasoetsi, N. (2014). Participatory action research. *Journal of Social Science*, 27, 61-73.
- National Economic and Social Development Board, Office. (2017). *Development Plan of the Society and National Society no.12 (2017-2021)*. Retrieved from <http://www.nesdb.go.th>
- Kotsoli, P. C. (2010). Take a lesson in creative economy from abroad. *Economic and Social Journal*, 47(4), 32-37.
- Phonphiphat, P. (2010). Creative economy. *Economic and Social Journal*, 47(4), 81-114.
- Ketkaew, P. (2008). *Relationship between job characteristics recognition*. The ability to face and overcome obstacles to happiness in the work of nurses. Nursing work. (Master's Thesis, Thammasat University).

- Sangsuwan, P. (2012). *Factors affecting the success of small and medium enterprises in construction sector in Bangkok Metropolis*. (Master's Thesis, Ramkhamhaeng University).
- Schutt, R. K. (1996). *Investigating the social world: The process and practice of research*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Yangyun, S. et al. (2013). Participatory Research in Waste Bank Management of Baan Hua Nong, Tambon Khamruen, Kantharawichai District Mahasarakham province. *KKU Journal for Public Health Research*, 6(3). 45-52.
- Sirikutta, S. (2013). Creative economy strategies that affect business success: a case study of upper central industrial entrepreneurs. *Kasetsart University (Society)*, 34, 428–439.
- Stringer, E. T. (1999). *Action research* (2nd ed.). CA: SAGE.
- Wanitwirun, K. (2009). *Creative economy: How he was rich in ideas*. Bangkok, Thailand: Center for Creative Design.
- Whyte, W. F. (1991). *Participatory action research*. London, England: Sage.
- Wisetmongkhon, C. (2010). *Entrepreneurs in the Creative , Economy*. Retrieved from <http://www.manager.co.th/SMEs/ViewNews.aspx?NewsID=9530000131454>